

A SZOCZIALIZMUS ÉS A MAGÁNTULAJDON.

— Negyedik (befejező) közlemény. —

A jog a teljes munkaeredményre nem mond egyebet, mint azt, hogy minden munkás díjazásában munkája eredményének teljes ellenértékét kapja meg.

Ennek a jognak — Menger dr. szerint — egy negatív és egy pozitív funkciója van. A negatív funkció alapján tagadásba veszi ez a jog azt, hogy bármilyen jövedelem, mely munka nélkül származik, jogos lehetne. Igazságtalannak és törlendőnek mondja tehát a munkátlan jövedelmet. (Arbeitsloses Einkommen).

Ez a munkánélküli jövedelem pedig nem más, mint az a hányad, melyet a tőke és természet — a termelésben való részvétele czímén — a termelés eredményéből követel. Ez a munkánélküli jövedelem a termelés egész eredményét lefoglalja, annak kivételével, a mi a munkás élete fentartására okvetlenül szükséges. (»Ehernes Lohngesetz.«)

A teljes munkaeredményre való jognak pozitív funkciója pedig azt kívánja, hogy a munkás az egyetemes javtermelésből annyi értéket kapjon, mint a mennyit ő munkájával teremtett.

A munkánélküli jövedelem a vagyoni egyenlőtlenségnek legfőbb oka; de egyúttal a szocializmus elterjedésének leg-hatalmasabb rugója, mert elkeseríti a kétségtelen nyomorban élő tömeget az, ha látja, hogy gyakran a semmittevők azok, a kik a legnagyobb kényelemben és a legnagyobb jólétben élnek.

A munkánélküli jövedelemnek két faja van: a tőke hozadéka és a természet (föld) hozadéka: vagyis a kamat és a földjáraadék.

Köznap nyelven szólva: lakbér, földbér és kamat.

Micsoda az, a mi a munkánélküli jövedelmet lehetővé teszi; a mi sokakat abba a helyzetbe hoz, hogy Pál apostol sokat idézett szavaival ellentétben: esznek, holott nem dolgoznak?!

Nem más, mint a föld és a tőke feletti magántulajdon.

A munkának teljes eredményére való jog és a föld és a

tőke feletti magántulajdonjog egymás mellett — az ipari haladás jelen fokán — meg nem állhat.

Ha ezek után sorra vennők mindazokat a szocziálista írókat, a kik ezt a jogot proklamálják, akkor azt találnók, hogy azok kevés kivétellel mind a föld és a tőke feletti magántulajdon ellen is síkra szállanak.

Godwin, a ki legelőször formulázta a munka teljes eredményére való jogot, nyíltan kijelenti, hogy durva csalódás, ha az emberek arról a tulajdonról beszélnek, melyet nekik elődeik hagyományoztak, a tulajdont vagyis az abból eredő jövedelmet azoknak munkája hozza létre, a kik jelenleg élnek. Az elődök az utódoknak örökül csak sárga pergamentet hagytak, kik azt arra használják fel, hogy mások munkájának hozadékát eltulajdonítsák.

Godwin tehát a tulajdont csápoknak tekinti, melyek segítségével a herék a munkások munkája eredményének egy részét felszívják.

Charles Hall szintén igazságtalannak tartja a kamatot és a földjáraadékat.

William Thompson egy bizonyos mérvig megengedi a munkanélküli jövedelmet, de csak úgy, hogy az ne hozzon a tőke- és földtulajdonosoknak többet, mint a mennyi a legjobban megfizetett munkásnak a bére.

Ez a három angol író tekinthető a munka teljes eredményére való jog felállítójának. A többi írók, kik ezt a jogot elismerik, úgyszólván csak nézeteiknek a reprodukálására szorítkoznak.

Egyike azon keveseknek, a kik a munka teljes eredményére való jogot hirdetik, de a mellett a magán tulajdonjog fenntartása mellett is síkra szállanak: Rodbertus.

Azonban ez a kivétel csak feltűnően erősíti a felállított szabályt. Rodbertus ugyanis kénytelen engedni elveiből, és a midőn a munka teljes eredményéhez való jog megvalósításáról szól, nem követeli az összes munkanélküli jövedelem eltörlését, hanem csak azt, hogy a termelés produktivitásának fokozódásával a munkanélküli jövedelem és a munka hozadéka, vagyis a munkabér egyforma arányban növekedjék.

Hogy azonban ez már nem a munka teljes eredményéhez való jognak megvalósítása, az kézen fekvő.

Rodbertus céljának megvalósítását az áraknak állami szabályozásától várja. A történelem azonban két eklatáns példa-

val már beigazolta azt, hogy kapitalisztikus társadalmunkban az állami árszabás a kívánt eredményhez nem vezet. Úgy Diokletian ismeretes törvénye: az edictum Diocletiani de pretiis rerum venalium, mint a francia forradalom »Tableau de Maximum«-ja is csődöt mondott.

Említésre méltó John Stuart Millnek nézete, mert ő a magántulajdont éppen a munka teljes eredményére való jogra alapítja. Ennek a magyarázata az, hogy Mill csak a földjáradékot tekinti munkanélküli jövedelemnek, csak a föld államosítását követeli; míg ellenben a tőke, mint a munka eredménye feletti magántulajdonjogot elismeri.

Fejtegetéseink eredményét következőleg foglalhatjuk össze:

A szocializmusnak minden árnyalata; a mely a munka teljes eredményéhez való jogot hirdeti, ha önmagához konzekvens akar maradni, szükségszerűen kénytelen a föld és a tőke feletti magántulajdont megtámadni.

A másik kiemelkedő szocialista alapjog a *jog a léthez* vagy mondjuk a *jog az élethez*.

Van ugyan az eddig elismert eredeti jogok között is egy hasonló nevű jog. Azonban ez a jog csak azt mondja ki, hogy az embernek joga van élni, de arról, hogy mivel tartsa fenn életét nem beszél.

A léthez való jog (Recht zur Existenz) alapján mindenki követelheti, hogy szükségletei oly arányban nyerjenek kielégítést, a milyen arányban az összes javak az összes szükségletekhez állanak.

Ebből nyilvánvaló az, hogy a munka teljes eredményére való jog és a léthez való jog egymást kizárja; mert egymás mellett csak akkor állhatna meg, ha minden ember szükséglete és munkájának eredménye fedné egymást. Ez pedig előfordulni nem szokott; legalább nem oly gyakran, hogy szabály felállítására alkalmas volna.

Másfelől azonban kizárja az élethez való jog a magántulajdont is, mert ha az összes termelvény elosztásának mértéke a szükséglet, akkor a tulajdon, mint az elosztást szabályozó intézmény felesleges. A magántulajdon intézménye következtében sokszor oda kerülnek a javak, a hol szükséglet nincsen, és onnan veszi el a javakat a magántulajdon, a hol szükségletet elégíthetnénk ki.

A tulajdonnak három elvileg különböző alakja lehet.

1. a magántulajdon,

2. a közös tulajdon magánhasználattal,
3. a közös tulajdon közös használattal.

A magántulajdon, mely természetesen feltételezi a magánhasználatot, mint azt már láttuk, kiegyenlíthetetlen ellentétben áll úgy a munka teljes eredményére való joggal, mint a léthez való joggal.

A közös tulajdon magánhasználattal már lehetővé teszi a munka teljes eredményére való jog megvalósítását. Erre a tulajdonalakra példát mutat fel a történelem is a már az előbbi fejezetekben említett »mir«-ben, »allmend«-ben és »dessa«-ban.

Ezt az intézményt a maga egyszerűségében csak a mezőgazdaságra lehet alkalmazni. Az iparra pedig oly módon, hogy az állami vagy más módon közöstulajdont képező gyárat, munkásszövetkezeteket kezelésbe bocsátják.

Ily módon megszűnvn a munkánélküli jövedelem, mindenki munkájának teljes eredményét élvezzi.

A közös tulajdon közös használattal már lényegesen kommunisztikus ízű, mert — mint Schäffle is fenyegeti — a szocializmus eddig meg nem találta azt a mérővesszőt, a melynek alapján a közösen dolgozó munkásoknak munkája egyenértéket meghatározni lehessen. Sokan Marx értékelméletében látták ezt a mértéket, mely azonban praktikusán alkalmazhatónak alig bizonyulna. Újabban azonban ettől eltekintenek, mert, miként Schramm a Vorwärts 1877. 128. sz.-ban kijelenti: »der Socialismus sucht und erblickt in der Marxschen Werttheorie keinen Verteilungsmaßstab«.

Ennélfogva szükségszerűen az elosztás másik lehető módjához kell fordulni és a szükségletet venni alapul.

Vagyis: a tulajdon ezen formája a jelen körülmények közepette csak a léthez való jog megvalósíthatására alkalmas.

A munkára való jog — ez tulajdonképen nem valódi szociális alapjog és csak átmenetképen alkalmazható.

Ez a jog tehát a magántulajdonnal ellentétben nem áll. Legfeljebb megszorítja azt annyiban, hogy az állami gyárak esetleges költségeit adóban mégis csak a tulajdonosok fizetik meg.

Ki kell emelni azonban, hogy ezek közül az alapjogok közül egyik sem zárja ki a fogyasztási javak felett való magántulajdont.

»Ami mai társadalmi rendünkkel, mely Európa legnagyobb részében a föld- és tőketulajdont elismeri, a munka teljes eredményére való jog egyenesen meg nem fér. Oly jogrendben,

mely a közös tulajdont és a magánhasználatot fogadja el, ez a jog az elosztás természetes mértéke. A kommunisztikusan szervezett társadalomban, hol a közös tulajdon közös használattal van egybekapcsolva, magában véve nem lehetetlen ugyanennek a munka teljes eredményére való jognak keresztülvitele; azonban a gyakorlati nehézségek, melyek egy ilyen kombinációval szemben nyilvánulnak, oly nagyok, hogy itt a javak elosztásának természetes alapjául a létez való jogot kell tekinteni!» (Menger.)

A kereszténység és a magántulajdon.

A szocializmus szempontjából érdekes kérdést képez az, hogy milyen álláspontot foglalt el a kereszténység a magántulajdonnal szemben, mert az agitátoroknak hatalmas argumentumul szolgált, ha Krisztust mint a magántulajdon ellenzőjét vagy pártolóját tüntették föl.

Azok, a kik azt állítják, hogy Krisztus helytelenítette a magántulajdont, hivatkoznak az új-testámentom szellemére, valamint egyes helyeire, melyekből nem igen lehet a magántulajdon helyeslését kiolvasni. Felhozzák a keresztények között az első időben fennálló kommunizmust, melynek nyomait a zárdákban még ma is látjuk. Hivatkoznak az egyházi atyákra, kiknek irataiból már számos változatban hangzik felénk a Proudhonnak tulajdonított szálló ige: »a tulajdon lopás.«

Az ellenkező nézetet vallók beismerik ugyan, hogy eleinte minden föld közös volt. Midőn az Úr ígyen szólt az első emberpárhoz: »menjete, sokasodjatok és töltsétek meg a földet a ti magzataitokkal«, akkor kifejezést adott annak, hogy az emberek a földet meg ne osszák, hanem együtt és közösen birtokolják! Ha — úgymond — az édeni állapot fennmaradt volna, akkor magántulajdon nem lenne. A bűn azonban kiűzte az embert a paradicsomból, szétrombolta angyali természetét és megváltoztatta istenhez, valamint az embertársaihoz való viszonyát is. Egoizmus és irigység lettek a mozgató rugókká és ezáltal a birtok közösége megszűnt magától. Erre következett azután a parancs: »ne lopj és ne kívánd felebarátodnak a vagyonát!«

És Krisztus nem jött, hogy az Ó-testámentumot megváltoztassa, hanem hogy azt megerősítse.

Felhozzák Onesimos példáját, ki Filemon rabszolgája volt és elszökött tőle, mire Pál apostol a Filemonhoz írt levéllel visszaküldi őt urához, nem akarván a jog- és társadalom viszonyain változást eszközölni.

Hivatkoznak arra, hogy Krisztus első követői és az apostolok közül is többnek volt magántulajdona.

A szocialisták viszont Pál apostol híres mondását idézik: »aki nem dolgozik, az ne is egyék«; és: »a munkás méltó bérére«. Ezekből pedig a munkanélküli jövedelem elítélését és a munka teljes eredményére való jog elismerését olvassák ki. Közvetve pedig — mivel ez a kettő a magántulajdonnal meg nem fér — a föld és a tőke feletti magántulajdonjog kárhoztatását.

Hivatkoznak azután Lukács apostol VI. könyvének 34. és 35. versére: »és ha azoknak adtok kölcsönt, a kiktől gondoljátok, hogy ismét vehettek, micsoda kedvességek vagyon azért istennél?

»annak okáért szeressétek ellenségeiteket és jót tegyetek és kölcsönt adjatok, semmit abból nem várva.«

Ebből a két helyből következtetik azt, hogy a kereszténység a munkanélküli jövedelem egyik alakját: a kamatszedést külön is helytelenítette. És erre a helyre támaszkodtak a későbbi kánoni törvények, a midőn a kamatvételt szigorúan eltiltja.

Menger, az eredeti görög szöveg czitálása mellett, megjegyzi, hogy ezek a szövegrészek nem annyira jogi, mint inkább erkölcsi szabályt tartalmaznak, és nem is a kamatvételtől, de arról, hogy a kölcsön visszaadásának reménye nélkül is kell kölcsönt adni, mert ezt parancsolja a keresztényi szeretet.

Sőt, ha ezt jogszabályivá tennők, akkor az nem a kamatvételt, de a kölcsönadást egyáltalában tilalmazná, mert a visszafizetés kötelezettsége nélküli kölcsön, az nem kölcsön, de — ajándékozás.

Az irodalomban számos elmélettel találkozunk, melyek azt akarják kimutatni, hogyan keletkezett a tulajdon.

Azonban ezek az elméletek kevéssel járultak hozzá a tulajdon s különösen a magántulajdon körüli nézetek tisztázásához, mert, mint Eötvös József báró mondta, nem az a fontos: hogyan keletkezett a tulajdon, hanem az, hogyan igazolható fennállása.

Ha a természet mindazokat a javakat, melyekre szükségünk van, magától nyújtaná és ha ezek a javak az összes szükségletek kielégítésére elegendők volnának: akkor a tulajdon semmi nemű alakjára szükség nem lenne.

A javakat azonban termelni kell.

Ezen körülmények közepette szükség volt a tulajdonra és

különösen a magántulajdonra, mert az összes szükségletek lehető legjobb kielégítése e mellett vált lehetővé.

Mihelyt azonban bebizonyosodik, hogy a tulajdon más alakja mellett az összes szükségletek jobb vagy arányosabb kielégítést nyerhetnek: akkor a magántulajdonnak nincs létjoga többé.

A szocializmus beigazolta azt, hogy a létező egyenlőtlenségeket a föld és tőke feletti magántulajdonjog teszi lehetővé; de be nem bizonyította azt, hogy az általa ajánlott új intézmények az összes szükségletek jobb, arányosabb és teljesebb kielégítését teszik lehetővé.

A jövő a munkásosztályé. A mint a társadalmi és az állami élet súlypontja a francia forradalom századában a feudális nemességről a polgárságra zökkent át, úgy fog az közel vagy messze jövőben ismét tovább zökkenni a polgárságról a munkásosztályra.

A szocialis mozgalom pedig az az iskola, mely alkalmas generációt nevel.

A munkásosztály most ott van, a hol a zsidók voltak, mikor a sivatagban tartózkodtak.

A munkásosztály a legműveltebb államokban sem alkalmas még az uralom átvételére. Az eszmék még nem elég tisztultak; az óhajtott intézmények még nem elég életképesek.

A magántulajdon intézménye elég erős ahhoz, hogy mindaddig fennálljon, míg helyét tökéletesebb intézménnyel betölteni nem tudjuk. Ha azonban a fokozatos fejlődés folyamán keletkezik egy ilyen tökéletesebb intézmény, akkor semmi sem tarthatja fenn a magántulajdont többé.

A magántulajdon védői tehát fölösleges munkát végeznek, midőn a szocializmussal szemben akarják a magántulajdont megvédeni. Míg szükség van rá, megáll az magától.

Csak egy eset van, mely félelmet okozhat: a szociális forradalom. Ez idő előtt sodorhatja el a régi intézményeket és a régiek helyébe újakat állítani nem képes. Azonban a forradalom csakis az elnyomás reakciója.

Csak egy veszedelem fenyegeti a magántulajdont és ez: a szocializmus, a szocialis mozgalmak elnyomása.

Lehet, hogy a szocializmus eddigi irányai mind tévesek; lehet, hogy még évszázadok fognak elmúlni, míg a jelenlegi társadalmi szervezet egy tökéletesebbé fog átfejlődni; de minden-

kinek, kinek szívét betölti az emberszeretet, hinni kell egy jobb korban, hol nem lesz nyomor és nem lesz tudatlanság.

És mindenkinek szeretettel kell gondolni még a legabszurdabb szocialis utópia megalkotójára is. Mert hiszen őket is mind a szeretet hevítette.

Hinni kell, hogy a »Kulturdünger« elmélet hamis tan, és hogy a haladásnak a nyomor nem nélkülözhetetlen rugója.

Általános műveltség, általános jólét: ez az igazi egyenlőség, ez az igazi testvériség!

Dr. Flórián Károly.